

pietia atque clementia, qui et quod non erat fecit, et liberavit a corruptione quod fecit. Secundo, quia Christus, interrogatus a Sadducæis, cujus in resurrectione futura esset uxor illa quæ septem viros habuerat, non respondit in eo statu non esse futuros viros et feminas, sed non futuras nuptias, supponens potius futuras tunc feminas, non tamen ad usum nuptiarum. Quod argumentum eodem modo ponderavit Beda, Lucæ 20, ubi eandem sententiam docet. Indicavit etiam Chrysostomus, hom. 71 in Matth., et clarius Euthym., suo c. 53, dicens: *Neque viri matrimonium contrahent, neque mulieres nuptui tradentur. Et notat Lucam addidisse: Neque amplius mori poterunt: Quia nuptiæ propter mortem factæ sunt, et loco mortuorum alii generantur; ubi autem non est mors, jam neque nuptiæ sunt.* Quæ verba optime confirmant quod intendimus, caute tamen legenda sunt. Quia nuptiæ etiam in statu innocentia fuissent, unde non tantum propter mortem introductæ, sed propter multiplicandos homines, donec impleretur numerus electorum. Ex quo potest eadem proportionem ratio confici, quia post generalem resurrectionem jam erit numerus electorum impletus; non ergo erunt nuptiæ necessariae. Manebit tamen sexuum distinctio propter alias causas. Tertiam rationem addit D. Thomas in 4, dist. 44, quæst. 1, art. 3, quæstionem. 3, quia ad perfectam resurrectionem, oportet ut redeat idem numero homo secundum omnes conditiones quas postulat talis natura, non solum specifica, sed etiam individualis. Sed hanc sexuum diversitatem postulat imprimis ipsa natura specifica, cujus diversi gradus implentur per hujusmodi varietatem. Deinde talis individua natura, sicut postulat cerum temperamentum et dispositionem, ita et sexum determinatum; ergo. Ultimam rationem adjungere possumus, quia vel omnes homines resurgent unius sexus, vel nullius. Hoc posterius dici nullo modo potest, si pro constanti supponamus illa corpora futura esse organica, et vere humana ac integra, et non monstrosa nec mutila. Nam si propter fictam quamdam honestatis speciem, quis existimet privanda esse corpora gloriosa sua integritate et naturali compositione, eadem ratione dici posset non habitura multa alia membra quæ turpitudinem præ se ferunt, aut pudorem. Si autem primum dicatur, inquiri cur unus sexus retinendus sit, et rejiciendus alius? Numquid propter vitandam concupiscentiam et pudorem? Sed hoc nullius

momenti est, quia in statu innocentia nullus erat pudor neque concupiscentia inordinata, propter summam animæ rectitudinem, et naturæ integritatem; ergo multo minus est quod in resurrectione timeatur. Dices, hoc solum procedere in Sanctis, non vero in damnatis. Respondetur primum, nullum esse incommodum quod illi pudore afficiantur. Deinde illi etiam non patientur concupiscentiæ motus, nam suo modo habebunt corpora, quæ ab intrinseco alterari non possint, sed solum ab igne et aliis agentibus externis, quæ fuerint instrumenta divinæ justitiæ. Adde eos tanta tristitia ac dolore afficiendos esse, ut nullus eis futurus sit voluptatis et concupiscentiæ locus. Vel fortasse rejicietur sexus femineus, quia imperfectus; ut enim Aristoteles dixit, feminae sunt ex quodam defectu naturæ. Sed neque hoc dici potest, tum quia ad perfectionem universalis naturæ pertinet ipsa varietas rerum, etiamsi in perfectione sint inæquales. Tum etiam quia, licet sexus virilis ex suo genere perfectior sit, tamen etiam sexus femineus est per se intentus a natura. Unde non dicitur esse ex defectu naturæ, quia sit monstrosus aut per accidens, sed quia in eo generatio naturalis est minus perfecta; ergo servabitur eadem diversitas in perfectissimo statu naturæ. Quod ergo Paulus dixit, omnes resurrecturos *in virum perfectum*, non propter sexum, sed propter perfectionem ætatis et iudicii dictum est, ut Ambrosius ibi exponit. Unde nomine viri, feminae etiam comprehenduntur, sicut in illo Psal.: *Beatus vir qui timet Dominum*, ut Hieronymus et Augustinus exposuerunt. Patres vero citati solum sentiunt non esse futuram sexuum diversitatem quoad usum, secus quoad substantiam.

5. Ex quo ulterius inferre possumus, quamvis non sit simpliciter necessarium ad veram resurrectionem substantialem, ut servetur idem sexus in eo qui resurgit, pertinere tamen maxime ad perfectionem resurrectionis. Priorem partem probat ratio dubitandi in principio facta, et quia sine dubio posset Deus eundem hominem transmutare ab uno sexu in alium, servata identitate numerica substantiali; ergo posset etiam suscitare eundem numero hominem in alio sexu; ergo tunc esset vera resurrectio. Posteriores vero partem probant omnia quæ adduximus de futura resurrectione. Nam ex illis constat, hoc pertinere ad majorem quamdam identitatem ejus qui resurgit, et ad statum quasi connaturalem qui in resurgente requiritur. Quia,

licet resurrectio in modo sit supernaturalis, tamen terminus ejus res naturalis est (præcise loquendo de substantiali resurrectione); et ideo, ut perfecta sit, connaturalem in suo termino requirit statum.

SECTIO IV.

Utrum resurrectio sit mutatio instantanea.

1. *Mutatio substantialis in resurrectione in instanti fit.* — Hac in re nulla est difficultas, quod attinet ad substantialem ipsam mutationem. Non enim est dubium quin possit fieri in instanti, et quod hic modus sit maxime proprius et accommodatus tali mutationi. Nam si generatio substantialis fit in instanti, multo magis resurrectio. Item primi hominis productio facta est in instanti; ergo et resurrectio de se est mutatio instantanea; est enim eadem ratio. Nam in utraque actione facta est unio totius animæ cum corpore, per divinam virtutem. Dico autem hunc modum esse possibilem, et magis accommodatum ex natura rei tali mutationi. Quia si Deus vellet unire animam corpori successive, non dubito quin de potentia absoluta id facere posset. Nam, licet anima indivisibilis sit, et tota simul necessario uniri debeat cui unitur, tamen, hoc ipso quod ex parte corporis est extensio et divisibilitas, potest ratione illius successive fieri unio, altero ex duobus modis. Primo, ut unio in primo aliquo instanti fiat in aliqua certa ac determinata parte corporis, et deinde successive extendatur ad reliquas. Secundo, ut in nullo primo instanti intrinseco fiat unio animæ, cum determinata parte corporis; sed successive et in tempore fiat. Neuter enim modus involvit contradictionem; tamen posterior est aperte præter naturam rerum substantialium, præsertim viventium; prior vero modus nec est consentaneus divinæ virtuti, quæ, quantum in se est, perfecte et efficaciter efficit actiones suas, quando ex parte illarum non est repugnancia; nec etiam est consentaneus ipsi actioni et termino ejus; est enim substantialis, et, ut sit perfectus, postulat certam quantitatem, in qua totus redeat.

2. Itaque de substantiali mutatione non est difficultas; de mutatione vero accidentali, quam necesse est substantiali conjungi, ut fabricetur, et suis organo corpus disponatur ut ad animam recipiendam aptum sit, dubitari potest. Nam Augustinus, Epist. 49, q. 1, significat totum hoc futurum esse in

instanti; imo (quod difficilius est) etiamsi materia, ex qua componendum est corpus, variis in locis dispersa sit, eadem celeritate fore corpus fabricandum, ac si tota esset simul. Et ita exponit verba illa 1 ad Cor. 15: *In momento, in ictu oculi*, etc. Quæ verba tractans etiam Hieronymus, epist. 152 ad Minervium: *Non (inquit) saltem in brevi spatio, sed in atomo, et in puncto temporis atque momento.* Et idem sentiunt Theod., Oecumenius, Anselmus, et alii, 1 ad Cor. 15, et 1 ad Thesal. 4; et Greg. Nyssen., orat. 3 de Resurrect. In contrarium vero est, quia hæc mutatio accidentalis videtur intrinsecè petere successionem.

3. Quocirca in hac mutatione accidentali distinguere oportet. Nam quædam fit solo motu locali, quæ valde remote concurrat, ut est congregatio materiæ seu cinerum in locum resurrectioni aptum; et hæc successive fieri postulat, et ita fiet, quamvis brevissimo tempore. Quia vel aliter fieri non potest, vel (si quo modo potest) non oportet multiplicare miracula sine necessitate, præsertim cum Paulus, qui dixit, *in momento*, dixerit etiam, *in ictu oculi*, quod brevissimam temporis moram significat. Alia mutatio fit sola alteratione, ut est intensio, vel temperamentum qualitatum; et hæc (si per se tantum consideretur) non est dubium quin possit fieri in instanti, quamquam ratio resurrectionis ex se considerata hoc non requirat. Quia, licet ponamus hanc mutationem successive fieri, in termino ejus fieret in instanti resurrectio. Neque hoc etiam pugnaret cum sententia Apostoli, quia posset illud tempus esse brevissimum. Nihilominus tamen, si consideremus virtutem Dei infinitam, probabile est de facto non futuram successionem in hac mutatione præcise considerata. Quia qualitates, quæ per hanc mutationem fiunt, non requirunt per se successionem in sua productione, sed solum ratione resistentiæ, quam agens non potest subito superare; respectu autem infinitæ potentiæ Dei nulla est resistentia in contrariis qualitibus, et ideo in hac mutatione, præcise considerata, nulla est successio necessaria.

4. Alia vero est mutatio quæ, licet alteratio sit, habet tamen quamdam mutationem localem conjunctam, ut est rarefactio et condensatio. Et de hac mihi non est dubium quin natura sua, et seclusis aliis miraculis, petat successive fieri. Quia non fit siue aliqua mutatione loci, tum ipsius corporis quod condensatur et rarefit, tum corporis ambientis,

quod vel alteri corpori cedit, quando rarefit, et majorem locum occupat; vel ad replendum vacuum accedit, quando aliud per condensationem ad minorem locum contrahitur. Ex hoc fit ut ratio resurrectionis per se non requirat ut hæc mutatio in instanti fiat. Quia resurrectio non postulat plura miracula quam sint necessaria, ut idem, quod ceciderat, resurgat. At vero hoc miraculum non est necessarium, quia, licet organizatio ratione condensationis et rarefactionis brevi tempore fiat, nihilominus in termino ejus resurget in instanti idem homo.

5. An vero de facto mutatio hæc futura sit in instanti, necne, inter Scholasticos controversum est. Aliqui enim affirmant, ut Scot., in 4, dist. 43, q. 5; Durand., q. 4; Palud., q. 4; Sot., quæst. 2, a. 3. Qui tamen inter se dissident in explicando quomodo possit localis mutatio in instanti fieri. Durandus enim existimat id esse impossibile, et ideo conatur inquirere modum quomodo id fiat sine loci mutatione. Sed id non assequitur, quia revera non potest, ut Sot. satis ostendit. Neque etiam quod Paludanus dicit, satisfacit, scilicet, hanc mutationem fieri ut comitantem generationem vel corruptionem, et ideo posse fieri in instanti, ut ipse latius declarat; non (inquam) satisfacit, quia si quod generatur est densius vel rarius quam erat illud ex quo genitum est, semper manet eadem difficultas, quomodo in instanti generari possit sine prævia dispositione, quandoquidem necesse est ut majorem vel minorem locum occupet. Scot. ergo admittit motum localem divina virtute fieri in instanti; et in re idem dicit Sotus, corrigi tamen modum loquendi, ut, scilicet, non sit motus, sed mutatio. Alii vero Theologi negant hanc mutationem fieri in instanti, sed tempore brevissimo. Ita sentit Vignerius, in Instit., c. 21, § 2, vers. 3, qui tamen falso nititur fundamento. Existimat enim hanc organizationem ministerio Angelorum esse faciendam, quod est sine fundamento dictum, et contra cæteros Theologos, qui solam congregationem cinerum, quæ per motum localem fit, Angelis concedunt. Sed de hac re postea.

6. *Organizatio in resurrectione an possit aut debeat in instanti fieri.*—In præsentia ergo dubitatione verum existimo, posse Deum hanc organizationem facere in instanti, ut in simili quæstione dixi supra, tractando de Christi conceptione, ubi explicui modum quo intelligi potest mutatio loci in instanti, quæ ibi

intercedit. Est enim eadem omnino ratio in præsentia, quare non est quod plura hæc de re addamus. An vero Deus sit usurus hæc potestate, et facturus hoc miraculum in generali resurrectione hominum, incertum est. Nam Scripturæ, quæ de hoc loquuntur, interdum indicant successionem, ut Ezech. 37, interdum subitam mutationem, quæ brevissimum tempus admittit. Ita etiam loquuntur Patres supra citati, et expositores omnes. Nec videtur ulla sufficiens necessitas ad multiplicanda miracula. Et ita probabilem hanc partem existimo; tamen etiam contraria potest facillime defendi. Nam cum in eo opere Deus immediate operetur sua infinita virtute, ad illius decorem et manifestationem pertinet, ut sine ulla mora operetur. Item, quia alias oporteret ibi fieri aliquas transmutationes substantiales medias, quod non videtur expediens. Ergo est probabile hanc mutationem in instanti fieri. Illud tamen est certum, sive fiat in instanti, sive in tempore, tamen in quodam instanti terminari et compleri, in quo simul fit unio animæ cum corpore. Unde valde errant qui, cum admittant organizationem fieri in instanti, dicunt nihilominus duratione antecedere unionem animæ ad corpus. Sunt enim hæc pugnancia, quia vel illa organizatio pertingit usque ad ultimam dispositionem, et ita in eodem instanti inducitur forma; vel non pertingit, et ita non tota organizatio fit in instanti, cum aliquid sit illi addendum in alio tempore vel instanti.

SECTIO V.

Utrum resurrectio sit supernaturalis mutatio, a physica generatione essentialiter distincta.

1. Ratio dubitandi esse potest, quia si substantialem mutationem consideremus, nihil in ea videtur diversum ab ea naturali actione, qua in hominis generatione anima corpori unitur. Nam imprimis terminus integer est idem; et similiter terminus formalis, quia tam anima quam unio animæ ad corpus est eadem, seu ejusdem speciei, et naturalis omnino. Rursus utraque actio fit in instanti, et utraque, quatenus est unio ad materiam, pendet ab illa; utriusque quoque principium immediatum est Deus. Nam, licet in generatione naturali agens proximam attingat dispositiones ultimas, non tamen attingit immediate unionem, quæ est modus ipsius animæ, et spiritualis, sicut illa; ergo nihil est in quo possit una mutatio ab alia essentialiter dif-

ferre. Confirmatur et explicatur hæc ratio. Nam, postquam Deus aliquem suscitavit, eadem actione continuata ac durante, conservat illam unionem animæ et corporis, qua illam fecit in primo instanti resurrectionis (nulla enim alia actio est necessaria, neque oportet sine causa illas multiplicare); sed illa actio, qua conservat unionem, est ejusdem rationis cum ea qua conservat quemlibet alium hominem, et unionem ejus animæ ad corpus in generatione factam, quia homo suscitatus (cæteris paribus) tam naturali modo existit et conservatur, sicut homo genitus; ergo etiam illa actio, qua homo resurgit, est ejusdem rationis cum illa qua primo generatur. Et hæc rationes procedunt de substantiali actione et mutatione. Tertio tamen possumus eodem modo argumentari de immutatione accidentali, quæ est ad disponendum et organizandum corpus. Nam si fit in tempore, ad summum differt in velocitate et in agente (quæ differentia est accidentalis, vel extrinseca); in reliquis autem omnino conveniunt, scilicet, in termino, in subjecto, et in educatione de potentia illius. Si autem mutatio illa fiat in instanti, ad summum different tanquam mutatio instantanea et successiva, quam differentiam multi arbitrantur esse accidentalem, quando terminus est omnino idem, habens in se aliquam latitudinem. Et licet in hoc admittamus essentialem diversitatem, non erit major quam sit inter calefactionem factam in instanti vel in tempore, quæ nihil videtur referre, cum inter actiones naturales possit hæc differentia reperiri.

2. In contrarium vero est, quia resurrectio (ut dicemus) est actio omnino supernaturalis; ergo non potest esse ejusdem rationis cum actione naturali, qualis est prima generatio, seu unio animæ et corporis.

3. De hac re nihil invenio ab Scholasticis dictum: triplex tamen potest excogitari dicendi modus. Quos ut explicemus, prius distinguere possumus rationem actionis, prout dicit ordinem ad causam efficientem seu activum influxum illius, et rationem passionis, prout tantum dicit ipsam unionem in fieri, quatenus transmutat subjectum in ordine ad talem terminum; hæc namque duæ rationes formales diversæ videri possunt, et intelligi potest variari una, etiamsi alia non varietur. Ut, verbi gratia, si Deus se solo producat gratiam in anima, vel per sacramentum corporeum, immutatio passiva animæ ejusdem rationis videtur, quia ex parte ani-

mæ idem est modus receptionis, et ex parte etiam gratiæ idem modus unionis, tam in fieri passivo quam in facto esse. At vero actiones, quibus gratia illis modis producitur, distinctæ rationis sunt, tum quia una fit modo magis miraculoso, quam alia; tum etiam quia una pendet essentialiter ab instrumento corporeo, a quo non pendet alia. Ad quam doctrinam confirmandam confert quod D. Thomas, 1. 2, q. 1, a. 3, et aliis locis docuit, actionem ut actionem specificari a principio agendi, quod proprie intellectum de principio agendi non materialiter sumpto, sed formaliter, quatenus virtutem habet ad operandum, verum est. Et ex hoc principio intelligitur posse respectu ejusdem effectus variari actiones, etiamsi modus passionis seu receptionis idem sit.

4. Hoc ergo supposito, primus dicendi modus est, substantialem mutationem resurrectionis, quatenus dicit passivam receptionem ex parte corporis, esse ejusdem rationis cum mutatione substantiali generationis, propter rationes primo loco factas; nihilominus tamen actionem, per quam fit a Deo hæc mutatio in resurrectione, esse diversam ab ea qua fit hominis generatio, propter rationem in contrarium factam, et alias quas statim addemus. Sed hic modus dicendi difficultatem patitur, tum in explicando quomodo actio illa sit alterius rationis; tum etiam in assignando differentiam inter actionem et passionem quoad hoc. Priorem partem explicabimus statim in secunda sententia; posterior declaratur. Nam cum dicitur mutationem passivam esse ejusdem rationis, inquiri quid intelligatur nomine mutationis passivæ. Nam vel intelligitur acquisitio novi modi unionis, qui fit in materia, quando animæ conjungitur. Et hoc non, quia si hic modus consideretur in facto esse, naturalis quidem est; tamen etiam modus unionis, qui fit in anima, est naturalis. Si autem consideretur in fieri, etiam in illo potest considerari ratio actionis, sicut consideratur in unione ipsius animæ; ergo si actio, qua fit unio ex parte animæ, est supernaturalis, etiam actio qua fit unio ex parte materiæ, erit supernaturalis; et e contrario uterque modus potest considerari per modum passionis, et uterque erit vel naturalis, vel supernaturalis. Non enim est major ratio de uno quam de alio; igitur non potest in hoc sensu accommodari dicta distinctio. Secundo igitur nomine passivæ immutationis potest intelligi ipsa unio

animæ, quatenus de novo afficit immutatque materiam, seu tota illa unio, quæ de novo fit, non ut est ab agente, sed ut afficit subjectum. Et in hoc sensu impugnatur prædicta sententia, primo, quia passio hoc modo explicata non differt ex natura rei ab actione, sed tantum ratione. Ipsa enim nova actio, in passo recepta, est passio et immutatio ejus, et via qua ad novum terminum tendit seu transmutatur. Quæ habitudines mentem quidem distinguuntur; in re autem non dicunt modos distinctos. Nulla est enim necessitas vel ratio hujusmodi distinctionis; ergo non potest actio esse alterius ordinis supernaturalis, quin passio ad eundem ordinem pertineat; sola enim rationis distinctio non sufficit eas in diversis ordinibus constituere. Secundo, quia etiamsi admitteremus distinctionem ex natura rei inter illas, nulla tamen est ratio ob quam una sit censenda supernaturalis, et distinctæ speciei, et non altera. Quia si actio est supernaturalis, oportet ut respiciat Deum ut principium efficiens supernaturale; ergo cum potentiæ activæ respondeat potentia passiva proportionata, etiam passio respiciet materiam, non secundum potentiam naturalem, sed obedientialem; ergo similiter ratio passionis erit diversa.

5. Secundus dicendi modus esse potest, resurrectionem absolute esse mutationem speciei diversam ab hominis generatione. Qui ita potest explicari. Primo, si teneamus ultimam dispositionem, quæ in generatione naturali ordine naturæ antecedit introductionem animæ, esse principium efficiens illam unionem tanquam instrumentum generantis. Hoc enim posito, facile est actiones distinguere, quia actio, quæ fit in generatione hominis, essentialiter pendet ab iis principiis et instrumentis per quæ naturaliter fit, et fortasse etiam pendet ab actuali influxu uteri materni; at vero actio, quæ fit in resurrectione, pendet a solo Deo, ut operante præter causas naturales et supra totum ordinem earum. Secundo, etiamsi dicamus dispositiones materiæ non esse instrumenta efficiencia unionem, sed materialiter tantum concurrere, et solum Deum esse immediatum principium efficiens tam generationem quam resurrectionem, nihilominus in ipso Deo possumus distinguere duplicem rationem agendi: alteram, qua consideratur ut principium naturæ, operans per virtutem, influxumque naturæ debitum; alteram, qua est operans supra totum naturæ debitum. Et juxta has duas rationes distinguere pote-

runt actiones quæ manant a Deo, uno vel altero modo operante. Actio enim Dei, quæ in naturali hominis productione intervenit, est juxta naturæ debitum, et ita est a Deo præcise ut a principio naturæ accommodato; actio vero resurrectionis est a Deo ut operante supra totum ordinem naturæ. Ex diversa autem actione sequitur diversa passio, propter rationes factas contra primum modum.

6. Sed neque hic modus mihi satisfacit; nam imprimis supponendum est etiam resurrectionem, ut dicit substantialem unionem, fieri in materia disposita, atque adeo ibi dispositionem ultimam ordine naturæ antecedere introductionem animæ; nam eadem est ratio quoad hoc de resurrectione, et de quacunque alia hominis productione; quia semper anima unitur eo modo quo ejus natura exigit; exigit autem ut uniatur subjecto disposito. Hinc ergo fit non esse necessarium has actiones distinguere ex parte dispositionum, nam eo modo quo concurrunt in prima productione, poterunt concurrere in secunda, nisi aliunde sit specialis repugnantia, quæ assignari non potest. Solum ergo poterit esse differentia in modo efficiendi ipsas dispositiones, quæ differentia accidentaria est, et valde remota respectu ipsius actionis substantialis, et in se considerata, fortasse non est essentialis, ut argumentabamur in principio hujus dubitationis. Deinde illa duplex ratio efficiendi in Deo, in præsentem, solum videtur pertinere ad quamdam extrinsecam denominationem, non ad physicam rerum distinctionem, quia, quod concursus sit debitum vel non debitum, non sufficit ad diversitatem physicam, si alias non sit distinctio in termino, vel in modo agendi; sicut in rebus naturalibus motus violentus et naturalis, si ad eundem terminum tendant, non differunt specie intrinseca, sed denominatione, quia unus est consentaneus naturæ, alter vero non. Et similiter in materia de gratia, propositio alicujus objecti et inspiratio aliqua vocatur donum gratiæ, et supernaturale, quando datur præter naturæ debitum et ordinem, quamvis ipsa motio in se sit naturalis; ergo idem erit in præsentem. Quod præterea ita declaro, quia cum Deus per resurrectionem infundit animam corpori, quamvis operetur in materia ultra debitum naturale, non tamen ultra naturalem capacitatem materiæ; quia revera illi materia concurrat per naturalem potentiam passivam, qua est capax animæ; hæc enim semper est eadem et immutabilis, sive anima

prius fuerit in materia, sive non; ergo etiam tunc Deus operatur ut principium naturæ quoad actionem quam efficit, quamvis, quoad debitum, liberalius operetur quam natura postulet. Sicut si Deus illuminaret hunc aerem sine sole, vel alio luminoso, aliquid quidem faceret ultra naturæ debitum, tamen id quod faceret, ejusdem rationis esset cum alio lumine et illuminatione naturali. Quin potius addo ulterius, etiam sub hac ratione debiti nihil deesse substantiali unioni quæ fit in resurrectione, secundum se considerata, sed tantum ratione dispositionum. Ille enim modus organizationis et dispositionis, qui fit in resurrectione, est quidem præter totius naturæ debitum; tamen, positis illis dispositionibus, ratione earum potest dici debita talis animæ unio, quia oportet dispositiones tales esse, quæ talem animam requirant; nam futura est inter eas naturalis connexio; ergo ex nullo capite intelligi satis potest quod hæc actio, quæ in resurrectione intervenit, sit alterius rationis aut ordinis. Confirmatur tandem; nam si Deus annihilaret Angelum, et iterum eum producat, hæc secunda productio non erit specie distincta a prima, sed essentialiter erit creatio. Et similiter, si Deus, quando peccatorem, qui a priori gratia exciderat, iterum sanctificat, eandem numero gratiam, quam prius habuerat, illi restituat, illa actio non erit specie diversa a priori gratiæ productione; ergo similiter in præsentem.

7. Tertius ergo dicendi modus est, actionem, qua fit resurrectio, esse naturalem quoad substantiam, supernaturalem tantum quoad modum, et ideo non esse diversam essentialiter a prima hominis productione naturali, sed tantum differre accidentaliter in modo organizandi et disponendi corpus. Hæc sententia aperte colligitur ex Scoto, in 4, d. 43, q. 3; Mars., q. ult., art. 1; Henric., Quodl. 11, quæst. 4, qui existimat, facta sufficienti corporis dispositione, non esse necessariam novam actionem extrinseci agentis, ut anima corpori iterum uniatur; sed solum prærequiri ut fiat intime præsens corpori; nam statim quasi naturali impetu et causalitate uniatur ipsa corpori, etiamsi ab extrinseco non amplius uniatur. Ipsa autem anima alibi existens, si non impediatur, potest virtute sua se facere præsentem corpori et omnibus partibus ejus. Atque ita concludit non esse necessariam aliam actionem extrinsecam. Quæ sententia supponit, etiam in hominis generatione, posita ultima dispositione

corporis, et creatione animæ cum intima præsentia ad corpus, non requiri aliam actionem extrinsecam, sed ipsam animam statim naturaliter seipsam unire, et quasi complecti corpus. Quod si dicas illam unionem requirere aliquod principium efficiens, responderi potest naturaliter resultare ab ipsa anima. Quæ sententia est quidem probabilis, sed nunc non potest examinari, nec est nobis necessaria. Itaque, qualiscunque sit, et a quocunque sit hæc actio, quoad substantiam ejusdem rationis censetur. Et quidem si comparatio fiat inter resurrectionem et primam hominis productionem factam a solo Deo in Adamo aut Eva, existimo hanc sententiam esse certissimam; imo, credo solum esse differentiam in quadam denominatione, quia una est productio rei quæ nunquam fuit, simul cum prima animæ creatione. Altera vero est productio rei quæ jam iterum fuit, et non est simul cum animæ creatione, sed cum conservatione; quæ differentia est valde extrinseca et accidentalis, ut rationes et exempla allata confirmant. Si tamen comparatio fiat ad generationem propriam, sic non est res tam certa; est tamen verisimilior, ut eadem argumenta probant. Superest tamen, ad perfectam hujus rei cognitionem, explicandum, in quo consistat ille supernaturalis modus resurrectionis. Nam, licet hoc ex parte tactum sit, non tamen est exacte declaratum; sed hoc fiet commodius sectione sequenti.

SECTIO VI.

Utrum resurrectio sit possibilis naturaliter vel supernaturaliter.

1. Explicata ratione resurrectionis, facile potest hæc quæstio definiri, in qua non inquirimus an futura sit, vel aliquando facta fuerit (hoc enim posterius est tractandum, vel in speciali de resurrectione Christi, vel in generali de resurrectione hominum); sed investigamus quid Deus in hac parte possit efficere. In quo etiam considerandum est, posse esse sermonem de resurrectione, vel præcise, ut dicit restitutionem et vivificationem corporis jam emortui; vel de resurrectione, quæ præter vitam corporis habeat adjunctam transmutationem corporis ad vitam immortalem, impassibilem et gloriosam. De hoc posteriori sensu nihil disputarunt philosophi; tamen sine dubio multo magis illum modum existimarent impossibilem quam priorem. Refert autem Tertull., lib. de Præscr. hæret., cap. 7,